

Дроздовська О. Р.

Науково-дослідний інститут пресознавства Львівської національної наукової бібліотеки України імені Василя Стефаника

Кулеша Н. М.

Науково-дослідний інститут пресознавства Львівської національної наукової бібліотеки України імені Василя Стефаника

ЖУРНАЛІСТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ РОМАНА КОРДИ-ФЕДОРІВА (1912–1952)

Стаття присвячена дослідженню маловідомих епізодів історії української преси першої половини ХХ ст. Зокрема увагу зосереджено на співробітництві Романа Корди-Федоріва з українськими часописами, які виходили у Львові, Харбіні й Шанхайі. Мета статті – вивчити діяльність Р. Корди-Федоріва як журналіста. Для її досягнення виконано такі завдання: з метою виявлення матеріалів за його підписами здійснено аналіз змісту низки львівських та еміграційних українських часописів, які виходили у другій половині 1930-х рр. – на початку 1940-х рр.; визначено тематичний спектр аналізованих текстів; з'ясовано участь у створенні й функціонуванні українських часописів у Харбіні й Шанхайі; встановлено співробітництво як харбінського кореспондента із низкою львівських видань. Методи дослідження: застосовано як загальнонаукові, так і спеціальні методи наукового дослідження, серед яких: аналіз та синтез, абстрагування, описовий, узагальнення, біографічний, гіпотетично-дедуктивний, прескліпінг, якісний контент-аналіз. Вперше здійснено вивчення журналістської діяльності Р. Корди-Федоріва. До наукового обігу введено не відомі раніше факти його співробітництва як харбінського кореспондента із низкою львівських часописів. Розкрито псевдоніми та криптоніми, під якими він публікувався у цих виданнях. У висновках акцентовано націоналістичний дискурс публікацій Р. Корди-Федоріва. Відзначено основні теми, порушені ним як у львівських, так і в еміграційних українських пресових виданнях: боротьба за українську державність і незалежність Зеленого Клину; світоглядні позиції українського націоналізму; особливості життя української еміграції у Маньчжурії та на Зеленому Клині. Відзначено, що діяльність журналіста потребує подальшого вивчення, зокрема віднайдення, бібліографування, інтерпретації усіх матеріалів за його підписами. Підкреслено, що здійснене дослідження акцентує необхідність вивчення різних аспектів діяльності маловідомих учасників формування українського медіапростору в Україні та світі у першій половині ХХ ст.

Ключові слова: Роман Корда-Федорів, Михайло Затунайко, Дем'ян Герасим'юк, українська преса, журналістська діяльність, «Вістник» (Львів), «Голос» (Львів), «Голос Нації» (Львів), «Далекий Схід» (Харбін), «Далекосхідний Націоналіст» (Харбін), «The Call of the Ukraine» (Шанхай).

Постановка проблеми. «Aktora przypominają filmy, pisarza – książki z półki, a dziennikarz znika ze świadomości powszechnej bardzo szybko. Nawet ci popularni mogą liczyć tylko na krótką pamięć» – підкреслював польський журналіст, репортер і публіцист Стефан Трущинський у рецензії на «Słownik dziennikarzu i publicystów Pomorza 1945–2015», який побачив світ у 2015 р. [39]. Це твердження, на наш погляд, є цілком слушним, особливо коли мова йде про тих осіб, які працювали у сфері медіа десять, двадцять, п'ятдесят і більше років тому. З часу здобуття державної незалежності України і дотепер у фокусі уваги українських істориків,

краєзнавців, культурологів, літературознавців, журналістико- і пресознавців тощо перебувають різні аспекти соціально-комунікативної діяльності як непересічних, добре знаних, так і загублених, забутих співучасників формування українського інформаційного простору. Лише у 2023 р. друком вийшли наукові розвідки, присвячені М. Качанюку [2], Соні Куликівні та Софії Кулик [22], М. Масюкевичу [15], І. Паславському [5], У. Самчуку [21], І. Шрагу [4], Г. Штоню [1], С. Яблонській [23], ін. Однак багато дійових осіб історії української преси ХІХ–ХХІ ст. продовжують залишатися в тіні. Серед них – український гро-

мадсько-політичний діяч та журналіст у Харбіні, відомий під прізвиськом та іменем Роман Корда-Федорів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Постать Р. Корди-Федоріва (Михайла Затинайка, Романа Корди, Романа Федоріва, Дем'яна Герасим'юка), його громадсько-політична активність та діяльність як журналіста ще не були об'єктом наукових досліджень. Незважаючи на це, він не належить до зовсім забутих дійових осіб минувшини України й історії української преси зокрема. Ім'я Р. Корди-Федоріва принагідно згадується у спогадах його сучасників, довідкових виданнях і наукових розвідках, присвячених дослідженню історії української еміграції у Східній Азії, її визначних постатей, китаєзнавчого контенту української преси, яка виходила у Харбіні, тощо [12–14; 24; 37; 38].

Постановка завдання. Мета статті – з'ясувати особливості журналістської діяльності Р. Корди-Федоріва – одного із членів Організації українських націоналістів, які з другої половини 1930-х рр. виконували завдання Проводу ОУН у Східній Азії, зокрема у Харбіні. Об'єкт дослідження – публікації Р. Корди-Федоріва на шпальтах українських видань, які впродовж другої половини 30-х рр. – першої половини 40-х рр. ХХ ст. виходили у Джерсі-Сіті, Львові, Станиславові, Харбіні й Шанхаї. Це такі часописи, як: «Вістник» (Львів, 1933–1939), «Голос» (Львів, 1937–1939), «Голос Нації» (Львів, 1936), «Далекий Схід» (Харбін, 1938–1939), «Далекосхідний Націоналіст» (Харбін, 1937), «Самостійна Україна» (Харбін, 1938), «Свобода» (Джерсі-Сіті, 1893–дотепер), «Станиславівські Вісті» (Станиславів, 1937–1938), «The Call of the Ukraine» (Шанхай, 1941–1942).

Для підготовки пропонованої розвідки застосовано комплекс методів (біографічний, історичний, компаративний, дедуктивний, індуктивний, описовий, прескліпінг та якісний контент-аналіз), принципів (зокрема об'єктивності й цілісності) та підходів (мікроісторичний, системний) наукового дослідження.

Виклад основного матеріалу. Михайло Затинайко – справжнє ім'я та прізвище Романа Омеляновича Корди-Федоріва. Він народився у с. Кобаки (тепер – Косівського р-ну Івано-Франківської обл.) у 1912 р. [13, с. 95; 24, с. 106; 38, с. 114]. Зі студентської лави долучився до українського громадсько-політичного життя: був членом Центрального союзу українського студентства та Організації українських націоналістів (далі – ОУН). Деякий час жив у Берліні [24, с. 106]. Звідси, уже як Роман

Корда-Федорів, потрапив до Харбіну. Його переїзд, як і низки інших членів ОУН (зокрема М. Гнатівта – С. Василюва, Г. Купецького – Б. Маркова, М. Митлюка – Б. Луковенка), відбувся за дорученням Є. Коновальця «створити там організаційні осередки, залучаючи нових членів із місцевих українців» [17, с. 114]. Одразу по приїзді до Маньчжурії Р. Корда-Федорів, який мав «добрі зв'язки й впливи в колах Японської воєнної місії» [12, с. 110], долучився до роботи місцевих українських організацій. Зокрема, від листопада 1936 р. до січня 1939 р. був секретарем організації української молоді у Харбіні, впродовж 1937–1939 рр. – членом правління, секретарем і дорадником голови ради (Ю. Роя) однієї із впливових місцевих українських інституцій – Української національної колонії в Маньчжу-Ді-Го (далі – УНК) [20, с. 63; 24, с. 107, 327].

Від початку 1940 р. і до весни 1952 р. жив у Шанхаї (деякий час під іменем Дем'яна Васильовича Герасим'юка). Поруч із працею заради забезпечення родини продовжував займатися активною громадською діяльністю: був членом Української національної колонії у Шанхаї та місцевого Українського національного комітету. У той же час співпрацював з японським місячником «XX CENTURY». Не маючи змоги виїхати з Китаю, 4 травня 1952 р. потрапив до рук радянських спецорганів і був вивезений до СРСР. 20 червня 1952 р. військовим трибуналом Московського військового округу його було звинувачено у шпигунстві й співучасті у створенні т. зв. «антирадянської націоналістичної» організації Українська далекосхідна січ у Харбіні і засуджено до розстрілу. Вирок було виконано 26 серпня 1952 р. Похований Р. Корда-Федорів у Москві на Донському цвинтарі. Реабілітовано українського громадсько-політичного діяча й журналіста лише на початку ХХІ ст. – 14 березня 2001 р. [24, с. 107].

На етапі сучасного дослідження важко однозначно стверджувати, коли саме розпочався шлях у журналістику Р. Корди-Федоріва, який, за твердженням Г. Купецького, «добре володів пером» [12, с. 184]. Можливо, цей досвід був набутий ним ще до приїзду у Харбін, адже вже у січні 1937 р. його було призначено референтом при новоствореному відділі преси і пропаганди УНК [17, с. 115]. Ефективній роботі цього відділу, як зазначав сам Р. Корда-Федорів, перешкоджав брак «матеріальних засобів і людських сил» [32]. Незважаючи на це, упродовж нетривалого періоду співробітництва з цією українською національною інституцією у Маньчжурії журналіст активно працював

задля популяризації її діяльності, ширення інформації про місцеве українське життя і про українців на Зеленому Клині, задля пропаганди ідеї державної незалежності України й світоглядних позицій українського націоналізму у різних засобах масової інформації: виступав на шпальтах місцевої української преси, в українських виданнях, які виходили у Галичині та США. Упродовж жовтня 1936 р. – березня 1937 р. Р. Корда-Федорів виступав з рефератами актуальної української проблематики на харбінському радіо й різних громадських заходах. Тексти окремих із них дійшли до наших днів завдяки тому, що були опубліковані на сторінках неперіодичних видань УНК «Вісти Української Національної Кольонії в Маньчжу-Ді-Го» (Харбін, 1937. Січ.) та «Звідомлення про працю Української Національної Кольонії в Маньчжу-Ді-Го» (Харбін, 1937. Трав.). Загалом відомо 11 таких матеріалів журналіста.

Окрім того, Р. Корда-Федорів докладав зусиль, аби забезпечити УНК власним пресовим органом [12, с. 181]. Допоки ці наміри не були втілені у життя у серпні 1937 р., світ побачило єдине відоме число журналу «Далекосхідний Націоналіст». Журналіст був фактичним редактором цього видання [24, с. 73] та автором трьох авторизованих матеріалів (виступав як Р. Федорів та під криптонімом Р. Ф.).

У січні 1938 р. заходами УНК у Харбіні вийшла одноднівка «Самостійна Україна», яку було присвячено двадцятій річниці проголошення державної незалежності Української Народної Республіки. На початку літа (1 червня) того ж року світ побачило перше число журналу «Далекий Схід», який став першим і єдиним пресовим представником цієї впливової української організації у Маньчжурії у другій половині 30-х рр. ХХ ст. Видання, як зазначалося у двотижневнику «Напередодні», було одним «з найкращих українських часописів», які до того часу «виходили на Далекому Сході» [3]. Незважаючи на те, що у вихідних даних відповідальним редактором зазначався Ю. Рой (голова ради УНК), насправді журнал виходив під редакцією Р. Корди-Федоріва та І. Шлендика [17, с. 123; 24, с. 71, 107]. Одним із переконливих аргументів причетності журналіста до редагування цього часопису є програмна стаття, у якій він окреслював основне завдання видання: «обґрунтовувати українську далеко-східню справу на Зеленому Клині з боку: політичного, економічного, національного, культурного, історичного, бо не тільки український загал поза межами Далекого Сходу ще дуже слабо обзнакомлений з цією

проблемою, але й цілий світ нічого, або майже нічого не знає про українців на Далекому Сході» [10]. На шпальтах зазначених пресодруків відклалося 18 авторизованих різножанрових матеріалів журналіста (виступав під повним іменем і прізвищем, також – як Р. Федорів, Р. Корда й під криптонімом Р. Ф.).

Згодом, за твердженнями Г. Купецького і В. Черномаза, Р. Корда-Федорів був одним із співорганізаторів українського англомовного двотижневика «The Call of the Ukraine», який виходив у Шанхаї і «заспокоював потреби правдивої інформації про Україну для чужинців» [12, с. 453; 24, с. 107, 514–515]. У цьому виданні він опублікував п'ять ґрунтовних аналітичних текстів (підписувався як R. Korda).

Як ми уже згадували раніше, Р. Корда-Федорів намагався налагоджувати комунікацію з українською діаспорою у інших країнах, зокрема у США, та не полишав тісних зв'язків із рідним краєм. Робив він це у спосіб, доступний журналістові, – надсилав до редакцій українських друкованих медіа матеріали та співпрацював із ними як кореспондент. Відзначимо, що коли дві надруковані у щоденнику «Свобода» кореспонденції ми зафіксували завдяки праці В. Черномаза [24, с. 107], то факт його співробітництва з українською пресою, яка виходила у Галичині наприкінці 1930-х рр., вдалося встановити лише завдяки аналізу контенту цих видань. Зокрема, у процесі дослідження було зафіксовано 11 текстів журналіста у «Станіславівських Вістях» і таких львівських виданнях, як «Вістник» (припускаємо, що матеріали за підписом Р. Дрок належать саме йому), «Голос», «Голос Нації» (матеріали підписував як Р. Федорів та криптонімом Р. Ф.). Окрім того, було встановлено, що Р. Корда-Федорів був співробітником (харбінським кореспондентом) «Голосу» та «Голосу Нації», про що свідчать редакційні примітки під назвами його публікацій.

Хронологічно першим виступом Р. Корди-Федоріва на сторінках української преси (з-поміж тих, які нам вдалося віднайти на час підготовки цієї розвідки) є кореспонденція «На Далекому Сході», опублікована у 12-му числі за 20 вересня 1936 р. тижневика «Голос Нації». Вона надійшла до редакції, як зазначається у примітці, 26 серпня того ж року, тобто невдовзі після приїзду журналіста до Харбіну. Загалом, на час підготовки цієї розвідки ми зафіксували 50 текстів Р. Корди-Федоріва, опубліковані як в українській галицькій («Вістник», «Голос», «Голос Нації», «Станіславівські Вісти»), так і еміграційній (часописи

«Далекосхідний Націоналіст», «Далекий Схід», «Самостійна Україна», «Свобода», «The Call of the Ukraine») пресі впродовж другої половини 30-х рр. – на початку 40-х рр. ХХ ст. Одразу відзначимо, що у процесі вивчення корпусу віднайдених текстів журналіста було простежено відмінності тематичного фокусу його матеріалів, опублікованих у галицьких часописах від тих, які друкувалися у виданнях, що виходили у Харбні й Шанхаї.

Зокрема, на шпальтах українських газет Львова і Станиславова, а також у щоденнику «Свобода» переважають кореспонденції, спрямовані на висвітлення життя українців у Маньчжурії. Поданням таких матеріалів журналіст намагався презентувати не лише роботу різних українських інституцій (Спілка української молоді, Українська національна колонія у Маньчжу-Ді-Го, Український національний дім, ін.) та діяльність їхніх членів (В. Кулябки-Корецького, М. Нетребенка, Ю. Роя, Й. Сніжного, В. Федоренка, К. Яковця, ін.). Насамперед він прагнув заявити про намагання українців, які за різних обставин опинилися у цьому краї, зберегти власну національну ідентичність. Р. Корда-Федорів підкреслював, що представники української діаспори у Східній Азії «ніколи не переставали боротися за повний вияв українського життя тут на Д. Сході... Українці хочуть бути українцями, бо українська в них душа, бо українське серце б'ється в грудях» [31]. Також він повідомляв про зростання популярності ідей українського націоналізму серед місцевої української молоді, зокрема, зазначав: «Тільки за останніх два місяці (липень–серпень 1936 р. – О. Д., Н. К.) вписалося в члени СУМ-а понад 30 душ дівчат і хлопців, так, що тепер є 153 членів. На осінь і зиму сподіваємося ще більше успіхів» [31]. Принагідно у таких матеріалах Р. Корда-Федорів акцентував найгостріші проблеми українців Маньчжурії: відсутність української школи, брак «виховної і патріотичної літератури», загальна денационалізація української молоді. Журналіст наголошував на необхідності створення просвітницьких курсів, звертався із проханням до українських редакцій, видавництв і товариств, зокрема в Галичині, надсилати на адресу УНК свої видання [31; 32].

Окрім того, на сторінках цих часописів Р. Корда-Федорів опублікував низку оглядових статей та кореспонденцій, присвячених історії життя українців Зеленого Клину і їхньої боротьби за право на самовизначення й незалежність. Журналіст акцентував увагу на значенні звільнення цього регіону від російського впливу не лише «у визвольному

рухові української нації, але й у загальних світових проблемах» [30], принагідно порушував питання «московізації» жителів Зеленого Клину й наголошував, що незнання російської мови створювало проблеми комунікації між населенням регіону та більшовицько-комуністичними пропагандистами. Як доказ правдивості своїх висновків наводив факт, почерпнутий зі шпальт хабаровського російськомовного щоденника «Тихоокеанская Звезда»: дописувач цієї газети повідомляв про брак різного характеру пропагандистської літератури місцевими мовами і зазначав, що дітям «трудно вчитися навіть з найлегших підручників, написаних московською мовою» [30].

Серед матеріалів зазначеного тематичного спрямування окремої уваги заслуговують аналітичні статті журналіста, які він під псевдонімом Р. Дрок (вважаємо його похідним від Р. Корди) 1939 р. опублікував у авторитетному українському журналі «Вістник»: «Концентраційні табори на Зеленому Клині» (Т. 1, кн. 1), «Зелений Клин – українська передня стежа на Далекому Сході» (Т. 1, кн. 3), «Українці на Далекому Сході» (Т. 2, кн. 6). Ці публікації Р. Корди-Федоріва донині є цінним джерелом для вивчення історії колонізації українцями Зеленого Клину, їхньої боротьби за незалежність у період Національно-визвольних змагань 1917–1921 рр., історії розвитку національного руху і пресовидавничої справи як найкращого виразника цього поступу. Поданням зазначених матеріалів журналіст мав на меті сформулювати «належне розуміння у самої української нації» значення Зеленого Клину як форпосту «у боротьбі проти Москви», як твердині, що створює для української нації «найкращі перспективи колоніальної політики та національної величі» [6, с. 221].

Один з основних проблемних напрямів виступів журналіста на харбінському радіо (у жовтні–листопаді 1936 р.) і його публікацій у часописах Харбіну, Шанхаю та у щоденнику «Свобода» – боротьба за «самостійну Соборну Українську Державу», проти «всякої форми поневолення української нації», проти червоної Москви, яка «змагає до цілковитого знищення української нації організованим голодом, масовими розстрілами, засланнями, тощо» [19]. Водночас Р. Корда-Федорів порушував питання геополітичної ролі України і значення її незалежності для встановлення політичної рівноваги між «європейським і азійським континентами». Він переконував, що в Першій світовій війні «Україна спасла Європу від більшевизму» [34], і наголошував, що «самостій-

ність України цілковито міняє політичний уклад сил Європи й Азії та приносить цілковиту переміну в політичних, господарських і культурних взаємовідносинах не тільки між європейськими і азійськими краями, але в цілому світові. Самостійна Україна створює непереможний мур імперіалізму червоної Москви на південь і захід Європи» [36]. Журналіст виступав із відвертою критикою більшовицько-комуністичного режиму на окупованих українських землях: політику колективізації трактував як «нова панщина» [33], стахановський рух – як найгірший метод «визиску працюючого люду» [25].

В окресленому контексті Р. Корда-Федорів також порушував питання значення звільнення Зеленої України від впливу Москви для встановлення світової рівноваги та запобігання поширенню комунізму в азійському регіоні. Зокрема, він зазначав: «Значіння Зеленого Клину набирає особливої ваги, коли усвідомимо собі, що большевики і Комінтерн, маючи цей простір у своєму посіданні, мають доступ до Тихого Океану й загрожують комунізмом Ніппон, Маньчжу-Ді-Го та взагалі цілу Азію і цим самим закріплюють своє панування над Україною. А це не може бути ні в інтересах української нації, ні в інтересах других держав світу, які хочуть боротися проти Комінтерну й комунізму» [10].

Водночас на шпальтах українських пресових видань, які функціонували наприкінці 30-х рр. ХХ ст. у Маньчжурії, Р. Корда-Федорів порушував питання збереження національних історичних традицій, культурних цінностей та документальних свідчень визвольного руху [11; 26; 27], публікував матеріали, спрямовані на вшанування пам'яті Є. Коновальця, С. Петлюри, С. Смалья-Стоцького [8; 18; 29; 35], популяризацію світоглядних позицій українського націоналізму (основними його прикметами визначав «постулат самостійності й соборності», «видвигнення України понад усе», «віру у власні сили») [28, с. 5].

Як засвідчують опубліковані у журналі «Далекий Схід» інтерв'ю із закордонними журналістами (зокрема представницею голландських медіа п. Тайсон та німецьким журналістом І. Ліснером), які перебували у Харбіні, Р. Корда-Федорів

докладав зусиль для популяризації у світі знань про проблеми українців Зеленого Клину та життя української діаспори у Маньчжурії, ідеї української державності. Водночас ці матеріали були покликані запевнити українського читача в тому, що українське питання відоме на міжнародній арені [7; 9]. Власне, ширення знань про проблеми життя і боротьби української нації Р. Корда-Федорів вважав одним із своїх головних завдань як журналіста. Саме на це спрямовані його аналітичні статті, які були надруковані у шанхайській газеті «The Call of the Ukraine».

Висновки та перспективи досліджень. Підсумовуючи, зазначимо, що на час підготовки цієї розвідки нам не вдалося віднайти усі публікації журналіста. Відомо, що наприкінці 1936 р. очолюваний ним відділ преси і пропаганди надіслав низку статей про «українське життя на Д. Сході в європейську та американську пресу» [16]. Однак, ми не маємо відомостей, до яких саме видань надсилалися ці матеріали, тому процес пошукової роботи триває. Віднайдені авторизовані публікації журналіста (підписані повним іменем і прізвищем, а також як Роман Федорів, Р. Корда, R. Korda, Р. Федорів, псевдонімом Р. Дрок, криптонімами Р. К. і Р. Ф.) відклалися на сторінках низки українських пресових видань, які виходили у Джерсі-Сіті, Львові, Станіславові, Харбіні та Шанхаї. Основні проблемні напрями цього корпусу текстів: 1) життя українців у Маньчжурії у другій половині 1930-х рр. ХХ ст.; 2) історія українців Зеленого Клину й змагання незалежність цього регіону; 3) боротьба за державну незалежність України та її геополітичне значення; 4) світоглядні позиції українського націоналізму; 5) популяризація українського визвольного руху на світовій арені. Здійснене дослідження покликане привернути увагу не лише до питання вивчення доробку журналістів, а й до проблеми розкриття змісту пресових видань, зокрема шляхом створення бібліографічних покажчиків, які б сприяли спрощенню пошукової роботи та ґрунтовному аналізу творчої спадщини як відомих, так і малознаних співучасників формування українського медіапростору в Україні та світі у першій половині ХХ ст.

Список літератури:

1. Гарачковський О. І. Науково-теоретичний журнал «Слово і Час» у медійній рецепції Григорія Штоня. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. Київ, 2023. Т. 34(73). № 1. Част. 2. С. 206–211. DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2023.1.2/33>
2. Габор В. Михайло Качанюк як редактор газети «Русинь» (1923 р.): атрибуція авторства та іміджевий фактор. Пресознавство/Press Studies. Львів, 2023. Вип. 3. С. 84–102. DOI: <https://doi.org/10.37222/2786-7552-2023-3-5>

3. «Далекий Схід»... Напередодні. Львів, 1938. Ч. 4(8). 15 верес. С. 8. Рубр.: Хроніка.
4. Демченко Т. П., Іваницька С. І. Публікації Іллі Шрага в «Записках НТШ»: репрезентація інтелектуального доробку регіонів (1897–1904 рр.). Українська біографістика. Київ, 2023. Вип. 24. С. 110–131. DOI: <https://doi.org/10.15407/ub.24.110>
5. Дроздовська О. Іван Паславський (1896–1947): колізії біографії, редакторська і журналістська діяльність. Пресознавство/Press Studies. Львів, 2023. Вип. 3. С. 103–126. DOI: <https://doi.org/10.37222/2786-7552-2023-3-6>
6. Дрок Р. Зелений Клин – українська передня стежа на Далекому Сході. Вістник. Львів, 1939. Т. 1. Кн. 3. С. 219–221.
7. Корда Р. В гостях у голяндської журналістки пані Тайсен. Далекий Схід. Харбін, 1938. Ч. 8. 10 серп. С. 116.
8. Корда Р. В поклони вождеві. Далекий Схід. Харбін, 1938. Ч. 18. 20 листоп. С. 276.
9. Корда Р. Моя зустріч з німецьким журналістом Др. І. Ліснером. Далекий Схід. Харбін, 1938. Ч. 10. 1 верес. С. 151–152. Рубр.: На фронті проти Комінтерну
10. Корда Р. Наші позиції. Далекий Схід. Харбін, 1938. Ч. 4. 1 лип. С. 55.
11. Корда-Федорів Р. Ще про український музей в Харбіні. Далекий Схід. Харбін, 1938. Ч. 15. 20 жовт. С. 237.
12. Купецький Г. Там сонце сходить: Спогади бойовика ОУН на Далекому Сході. Торонто. 1988. 500 с.
13. Лах Р. Огляд української преси в Китаї 1932–1944 років. Вісник НТШ. Львів, 2022. Вип. 67. С. 93–96.
14. Лах Р. А. Китаєзнавчі студії на сторінках часопису «Далекий Схід» 1938–1939 рр. Китаєзнавчі дослідження. Київ, 2018. Вип. 2. С. 35–51. DOI: <https://doi.org/10.15407/chinesest2018.02.035>
15. Наконечна З. «Задивлений у найвищий ідеал правди»: життя і праця Миколи Масюкевича (1899–1970). Пресознавство/Press Studies. Львів, 2023. Вип. 3. С. 143–152. DOI: <https://doi.org/10.37222/2786-7552-2023-3-8>
16. По Відділу Преси та Пропаганди при Українській Національній Кольонії... Вісти Української Національної Кольонії в Маньчжу-Ді-Го. Харбін, 1937. Січ. С. 11.
17. Посівнич М. Воєнно-політична діяльність ОУН в 1929–1939 роках. Львів, 2010. 368 с.
18. Р. Ф. Академік Проф. Др. Степан Смаль-Стоцький – не жиє. Далекий Схід. Харбін, 1938. Ч. 11. 10 верес. С. 161–162.
19. Р. Ф. [Федорів Р.]. Українці Далекого Сходу проти червоної Москви. Свобода. Джерзі Сіті, 1936. Ч. 278. 28 листоп. С. 3.
20. Рой Ю. О. Українці в Маньчжу-Ді-Го! Далекий Схід. Харбін, 1939. Ч. 5(26). С. 63–64.
21. Руснак І. (Не)серйозний образ Уласа Самчука в креалізованих текстах (на матеріалі сатирично-гумористичних часописів української діаспори). Синопис: текст, контекст, медіа. Київ, 2023. Вип. 29(4). С. 235–247. DOI: <https://doi.org/10.28925/2311-259x.2023.4.1>
22. Середа О. Соня Куликівна і Софія Куликівна: проблема ідентифікації. Пресознавство/Press Studies. Львів, 2023. Вип. 3. С. 153–166. DOI: <https://doi.org/10.37222/2786-7552-2023-3-9>
23. Сніцарчук Л. «Писати мушу – це є умова мого життя»: листи Софії Яблонської до Олени Кисилевської (1934–1939 рр.). Пресознавство/Press Studies. Львів, 2023. Вип. 3. С. 167–180. DOI: <https://doi.org/10.37222/2786-7552-2023-3-10>
24. Українці в Китаї (перша половина ХХ ст.): енциклопед. довід. / уклад В. Чорномаз. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 634 с.
25. Федорів Р. Блеф стахановщини. Вісти Української Національної Кольонії в Маньчжу-Ді-Го. Харбін, 1937. Січ. С. 21.
26. Федорів Р. Відродження традицій. Далекий Схід. Харбін, 1938. Ч. 7. 1 серп. С. 97–98.
27. Федорів Р. Дві великі пам'ятки Русі-України. Далекий Схід. Харбін, 1938. Ч. 6. 20 лип. С. 81–82.
28. Федорів Р. Доба українського націоналізму. Далекий Схід. Харбін, 1938. Ч. 1. 1 черв. С. 4–5.
29. Федорів Р. Євген Коновалець і український націоналізм. Далекий Схід. Харбін, 1938. Ч. 5. 10 лип. С. 67–68.
30. Федорів Р. Зелена Україна. Голос. Львів, 1937. Ч. 1. 10 січ. С. 6.
31. Федорів Р. На Далекому Сході. Голос Нації. Львів, 1936. Ч. 12. 20 верес. С. 2.
32. Федорів Р. На новому шляху. Про українське життя на Далекому Сході. Голос Нації. Львів, 1936. Ч. 22. 29 листоп. С. 3.
33. Федорів Р. Нова панщина на Україні. Вісти Української Національної Кольонії в Маньчжу-Ді-Го. Харбін, 1937. Січ. С. 20–21.
34. Федорів Р. Події в СРСР і Україна. Вісти Української Національної Кольонії в Маньчжу-Ді-Го. Харбін, 1937. Січ. С. 22.

35. Федорів Р. Симон Петлюра й соборність! (Промова на Жалібній Академії в Українському домі в Харбіні 29.V.1938 р.). *Далекий Схід*. Харбін, 1938. Ч. 4. 1 лип. С. 51–52.

36. Федорів Р. Україна в майбутній війні. *Станиславівські Вісті*. Станиславів, 1938. Ч. 1/2. 9 січ. С. 5.

37. Хоменко О. *Далекосхідна одіссея Івана Світа*. Київ; Нью-Йорк, 2021. 584 с.

38. Черномаз В. А. *Українці в Шанхаю (перша половина XX ст.): монографія*. Київ: Знання України, 2017. 135 с.

39. Truszczyński S. *Słownik ludzi słowa*. URL: <http://old.sdp.pl/felietony/11678,sownik-ludzi-slowa-felieton-stefana-truszczyńskiego,1440751515> (дата звернення: 23.04.2024)

Drozdovska O. R., Kulesha N. M. JOURNALISTIC ACTIVITY OF ROMAN KORDA-FEDORIV (1912–1952)

The article deals with little-known episodes of the history of the Ukrainian press in the first half of the 20th century. The authors examine the Roman Korda-Fedoriv's cooperation with Ukrainian periodicals were published in Lviv, Harbin, and Shanghai. The purpose of this study is to present the journalistic activity of R. Korda-Fedoriv. The following tasks were performed to achieve this aim: the content of a number of Lviv and emigrant Ukrainian periodicals published in the second half of the 1930s and early 1940s was analysed in order to identify materials signed by him; the thematic range of the analysed texts was identified; the participation in the creation and functioning of Ukrainian print media in Harbin and Shanghai is determined; his cooperation as a Harbin correspondent with several Lviv publications was ascertained. To prepare the article, both general and special research methods were used, including: analysis and synthesis, abstraction, descriptive, generalisation, biographical, hypothetical and deductive, press-clipping, and qualitative content analysis. The journalistic work of R. Korda-Fedoriv is examined for the first time. Previously unknown facts of his cooperation as a Harbin correspondent with Lviv press publications are brought into scientific circulation. The pseudonyms and cryptonyms under which he was published in these publications are revealed. The conclusions emphasise the nationalist discourse of R. Korda-Fedoriv's publications. The main themes raised by him in both Lviv and emigrant Ukrainian press publications are noted: the struggle for Ukrainian statehood and independence of Zelenyi Klyn (Green Ukraine); the world-view of Ukrainian nationalism; peculiarities of Ukrainian emigration in Manchuria and the Zelenyi Klyn (Green Ukraine). The authors suggest that the journalist's work require further study, particularly, finding, bibliography, and interpretation of all materials he signed. The study has confirmed a need for research various aspects of the activities of little-known accomplices in creating the Ukrainian media space in Ukraine and the world in the first half of the 20th century.

Key words: Roman Korda-Fedoriv, Mykhailo Zatynayko, Demian Herasymiuk, Ukrainian press, journalistic activity, «*Vistnyk / The Herald*» (Lviv), «*Holos / Voice*» (Lviv), «*Holos Natsii / The Voice of the Nation*» (Lviv), «*Dalekyi Skhid / The Far East*» (Harbin), «*Dalekoskhidnyi Natsionalist / The Far Eastern Nationalist*» (Harbin), «*The Call of the Ukraine*» (Shanghai).